

Nr 21.

Av herr **Roos**, om *ändrade bestämmelser rörande ersättning till rättegångsbiträde i fri rättegång.*

Enligt 10 och 11 §§ i lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång kan rättegångsbiträde, som av medellös part, vilken åtnjuter förmånen av fri rättegång, anlitas vid fullföljd av talan mot underrätts dom, under viss förutsättning av överrätt tillerkännas gottgörelse av allmänna medel för sitt arbete med målet. Förutsättningen härför är emellertid så snävt begränsad, att ersättning får utgå endast om partens ändringssökande i allo eller i huvudsakliga delar bifalles av överrätten. Ersättning kan alltså icke lagligen tillerkännas rättegångsbiträde, som i överrätt biträder en part, vilken vunnit i underrätten, men vars motpart fört målet vidare, liksom ej heller den ändringssökande partens biträde, om hans ändringstalan ogillas. Under förarbetena till lagstiftningen om fri rättegång var man uppenbarligen medveten om att en på angivet sätt avfattad ersättningsregel kunde medföra vissa svårigheter för den medellöse parten att erhålla kvalificerat juridiskt biträde vid utförande av sin talan i högre instans, men övervägande skäl ansågos tala mot en utsträckning av rätten till ersättning. Det framhölls sålunda, att — om den medellöse parten vunnit rättegången i underrätten och alltså i överrätten endast hade att utföra svarandetalan — det säkerligen skulle vara lätt för honom att erhålla advokathjälp med hänsyn till sannolikheten för att överrätten fastställde det överklagade utslaget, därvid svaranden tillerkändes ersättning för sina kostnader i överrätten av motparten. Därest den medellöse parten förlorat målet i underrätten, kunde man enligt lagstiftarnas mening förvänta, att advokat, om det funnes någon större utsikt att vinna ändring, skulle vara parten behjälplig med målets fullföljd, därest lagen blott ställde i utsikt att advokaten skulle få sina kostnader täckta, om han vunne ändring i underrättens dom.

Erfarenheterna under de år ifrågavarande lagstiftning varit i tillämpning ha emellertid visat, att det med nuvarande regler ofta nog kan vara synnerligen svårt för en medellös part att få kvalificerad advokathjälp vid utförande av talan i högre instans. Då en part vunnit i underrätt men hans motpart överklagar underrättens dom, är det ofta av stor vikt att den vinnande parten bevakar sin talan i överrätten och där bemöter de nya påståenden och den nya bevisning, som motparten där kan förebringa. Som den medellöse partens advokat i sådant fall icke kan påräkna gottgörelse vare sig av sin huvudman eller av allmänna medel, utan endast i bästa fall har utsikt att utfå ersättning av motparten, är det naturligt att en advokat icke är villig att nedlägga arbete och kostnader på målet. I de fall, då den medellöse parten

förlorat i underrätten, blir vid fråga om fullföljd det praktiska resultatet, att parten antingen måste försöka anskaffa medel till advokatarvode eller att hans advokat utan säkerhet för ersättning får utföra arbete och vidkännas kostnader eller ock — vilket kanske är det vanligaste — att parten får avstå från att fullfölja talan.

En sådan ordning som den nu angivna kan icke anses tillfredsställande och det står icke i överensstämmelse med lagstiftningens anda och syfte, att en medellös part på grund av bristande tillgångar skall förhindras från att få sin rättsfråga allsidigt prövad. Frågan har under senare år fått än större betydelse än tidigare genom införande av muntliga förhör inför hovrätt, då det är av särskild vikt att part vid sådant förhör biträdes av kvalificerad jurist.

En lösning av spørsmålet kan sökas på olika vägar. Enklast torde vara att tillerkänna överrätt fri prövningsrätt, huruvida ersättning av allmänna medel bör tillerkännas rättegångsbiträde i fri rättegång; möjligen böra därvid några restriktiva bestämmelser införas, såsom att ersättning skall utgå endast om medellös part haft grundad anledning att fullfölja talan eller anlita biträde för svaromåls avgivande. Även andra förbehåll kunna tänkas.

Frågan synes emellertid vara av den vikt, att en lagändring bör komma till stånd.

På grund av vad sålunda anförts får jag anhålla,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om ändrade bestämmelser rörande ersättning till rättegångsbiträde i fri rättegång samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm i januari 1939.

Axel Roos.
